

Ajatuksia e-oppimateriaaliseminaarin jälkeä

Pyysimme muutamilta seminaarin kuulijoilta kommentteja 24.10. pidetyn e-oppimateriaaliseminaarista:

Teoria, epävarmuus, käytäntö

Marja Vihavainen
Lontoo

"Saavuın e-oppimateriaaliseminaariin Porthaniaan keskiviikkona 24.10. suuren mielenkiinnon vallassa. Olen suorittanut alemman oikeustieteellisen tutkinnon (LL.B) Englannissa ja viime vuonna täydenäntynyt sitä LL.M (Master of Laws) ohjelmalla Ruotsissa. Huolimatta kaikesta kirjaviisaudesta – kirjoitin graduni tekijänoikeuksista verkossa – minulla ei ole juurikaan käytännön kokemusta alalta, ja niinpä paloin halusta kuulla niiden mielipiteitä ja kokemuksia, jotka asian kanssa joutuvat käytännössä tekemisiin. Olin itse töissä Helsingin kaupunginkirjastossa muutaman vuoden ennen opiskelujani, mutta siinä vaiheessa internet-strategia tarkoitti käytännössä tietokonepäätteen hankintaa ja asennusta yleisökäyttöön.

Seminaarin mielenkiintoisinta antia minulle oli texasilaisen **Georgia Harperin** luento amerikkalaisesta oikeuksien hankintakäytännöstä ja -säännöistä. Fair use –konseptin vaiheittainen testi on erityisen mielenkiintoinen. Se näyttää helposti seurattavalta mutta jättää soveltajansa epävarmaksi siitä, näkisikö mahdollinen tuomioistuın asian samalla tavalla. Soveltaja ottaa siis tietoisesti riskin. Oleellista tekijänoikeussäännöissä ja käytännöissä on tasapainottelu oikeuksien suojaamisen ja yhteiskunnallisen hyvän, toisin sanoen tieteen kehityksen ja julkisuuden välillä.

Sama epävarmuus tuntuu leimaavan suurta osaa internetiin liittyvistä lainopillisista kysymyksistä. Säännöt, joihin soveltaminen ja ratkaisut perustuvat, ovat enimmäkseen vanhoja tai kirjoitettu kehittymättömämpää teknologiaa ja toisenlaisia ongelmia varten. Tekniikan kehittyessä nykyisellä vauhdilla erityisesti lainsäädäntö laahaa perässä. Tästä syystä **Kristiina Harengon** esitys opetusministeriön verkko-opetuksen sopimusmalliprojektista osui kuin nappi silmään. Oli kiinnostavaa kuulla, että ongelma on tiedostettu ja siihen on niin rivakasti tartuttu, että tulokset ovat jo nähtävillä.

Tulevaisuuden hankkeet, kuten virtuaaliyliopisto (luennoijana **Matti Sinko**), kuulostivat kovin kiehtoilta. Oppimateriaalin tarjoaminen verkon kautta ja tuki vaikeasti saatavan materiaalin käytölle vaikutti positiiviselta Joku kuulijoista arveli, että materiaalin tarjoaminen tällä keinoin olisi liian helppoa opiskelijalle. Tämä ei vaikuta todennäköiseltä. Sisältöjen analyttinen ymmärtäminen ja soveltaminen ovat kuitenkin opiskelun päämäärä, ei pelkkä aineiston löytäminen. Itsenäiselle tutkimukselle jää edelleen yllinkyllin tilaa. Oppimateriaalin kerääminen paketiiksi voi auttaa myös kunkin kurssin kokonaisuuden hahmottamisessa niin opettajaa kuin opiskelijaa. Oli mukavaa huomata, kuinka Suomessa niinkin perinteiseltä kuulostavat laitokset kuin yliopisto ja kirjasto ovat mukana uusimmassa kansainvälisessä kehityksessä."

Voiko Heron-konseptia siirtää Suomeen?

Turid Hedlund
Suunnittelija
Svenska handelshögskolanin Kirjasto

"Carolyn Rowlinson ja Sally Curry pitivät kiinnostavat esitelmät Britanniassa toteutetusta yhteisprojektista *Heron-palvelusta* jossa on kehitetty mallia digitaalisen opintoaineiston tekijänoikeuksien hankinnasta yliopistojen käyttöön. Vuonna 1999 minulle tarjoutui tilaisuus vieraillla Edinburgissa Napier Universityssa, missä Heron toiminta oli juuri alkanut. Oli hämmästyttävää nyt lähes kolmen vuoden kuluttua kuulla miten pitkälle projekti on edennyt. Heronin toimintaidea on että keskittämällä voidaan kerätä asiantuntijuutta jota tarvitaan sujuvien kontaktien ylläpitämiseksi kustantajiin, julkaisijoihin ja tekijänoikeuksien omistajiin. Keskittämällä lisenssien hallinta ja mahdolliset lisäpalvelut kuten materiaalin digitoiminen yhteen yksikköön säästyy aikaa ja resursseja yksittäiseltä yliopiston kirjastolta.

Elektroninen oppimateriaali tekee tuloaan myös virtuaaliyliopiston kautta ja lienee selvää että ajankohtaiset kurssikirjat myös elektronisessa muodossa on yksi edellytys virtuaaliyliopiston toiminnalle. Opettajien oman materiaalin lisäksi linkit sopiviin elektronisessa muodossa oleviin kurssikirjoihin lienee hyvä tavoite.

Voiko Heron-konseptia toteuttaa jossain muodossa Suomessa? Minusta ainakin ajatus on kiinnostava ja kannatettava. Lienee selvää että yksittäisten yliopistokirjastojen on hankalaa käynnistää neuvotteluja kansainvälisten kustantajien kanssa yksittäisten oppimateriaalien saattamisesta opiskelijoiden käyttöön elektronisessa muodossa, joten yhteistyö sopivaksi katsotulla tavalla lienee tärkeää. Meillähän on jo nyt hyviä kokemuksia FinElibin toiminnasta."

Keskittämistä edessä?

Harri Erämetsä
Toimitusjohtaja, Yliopistopaino

"Helsingin yliopiston Opiskelijakirjaston seminaari koskien kirjojen ja opiskeluaineiston digitalisointia ja verkko-opiskelua pureutua erittäin ajankohtaiseen ja tärkeään asiakokonaisuuteen.

Digitalisoinnin myötä mm. tekijänoikeuskysymykset nousevat yhä voimakkaammin kaikkien julkaisijoiden huolenaiheeksi. Aineiston käyttö on yhä useammin monikanavaista jossa sisällön formaatti ja julkaisualusta vaihtelee. Helsingin yliopiston ja muiden korkeakoulujen ja opinahjojen tuleekin todennäköisesti ennenpitkää harkita digitaalisten sisällöntuotannon palvelujen ja tekijänoikeuksien organisointia nykyistä keskitetympään samaan tapaan kuin esimerkiksi Ison-Britannian HERON-hankkeessa on toimittu.

Seminaarissa mukana olleille Yliopistopainolaisille Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian kokemukset virtuaaliyliopistojen julkaisuaineiston tuottamisessa loivat

uskoa Yliopistopainon strategisen linjauksen toimivuuteen joka korostaa nimenomaan näiden palvelujen tuottamista korkeakouluille. Tämä luonnollisesti edellyttää laajaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Tästä yhteistyöstä Yliopistopainolla onkin pilottien muodossa kokemuksia jo mm. Helsingin yliopiston Opiskelijakirjaston kanssa."